

CONSTANTINUS AFRICANUS

CASINENSIS MONACHUS

NOTITIA HISTORICA ET LITTERARIA

(Cœux, *Comment. de scriptoribus et script. ecclæs.*, II, 694.)

Constantinus Africanus, Casinensis monachus tempore Alphani Salernitani archiepiscopi, qui anno 1057 Ecclesiam Salernitanam suscipiens regendam, an. 1086, episcopus sui 29, mortuus est, floruit. Huic librum suum *De stomachi naturalibus et non naturalibus affectionibus* nuncupavit. Ortu Carthaginensis, medicus et philosophus præstantissimus, varia Orientis loca peragravit, et Babylosæ præsertim commoratus, omni Chaldæorum, Arabum, Persarum, Saracenorum disciplina ingenium excoluit. Babylonia discedens Indiam adiit, hinc Æthiopiæ petiit, ac Ægyptum tandem, cæjusvis gentis spolia et thesauros secum referens. Exactis hoc modo in variarum gentium studiis linguisque ediscendis quadraginta prope annis, domum rediit, ubi insidiis ægro elapsus, ad Casinense cœnobium se recepit, ibique monachum induit, et grandævus in Domino obdormivit. Plurima sub ejus nomine edita sunt, quæ tamen fore omnia ex Arabica lingua in Latinam, ex antiquorum medicorum libris translata sunt. Hæc ad institutum nostrum nihil spectant, sed quæ monachus exstitit, ad Scriptores etiam ecclesiasticos utique pertinere potest, cujus Operibus recensendis immorabimur.

Exstant sub ejus nomine opuscula medica varia in Catalogo impresso librorum Bodleianæ bibliothecæ, Oxoniæ 1674, in-folio, a Thoma Hidie, littera C, pag. 171, col. 1, nimirum :

Opera Basileæ 1539, C. 2, 9. Med.

Breviarium dictum *Viaticum* de morbis corporis humani Lugd. 1570, 8°, A. 4, Med.

Libellus *De animalium usu in medicina*, Basileæ 1560, 8°, C. 34. Med.

Liber *De febris* pag. 202. Venetiis 1576. F. 1. 9. Med.

De principalibus membris corporis humani, pag. 313, in medio libri. Basileæ 1541. A. 2. 5. Med.

Præter librum *De stomachi naturalibus et non naturalibus affectionibus*, quem Alphano Salernitanæ Ecclesiæ archiepiscopo nuncupavit, cætera omnia

ere ad ipso ex Arabica lingua in Latinam translata sunt, licet audacter in folio sub ejus nomine Basileæ annis 1536 et 1539 apud Henricum Petri hoc ordine edita sint.

Viaticum de morborum cognitione et curatione libris vii.

De remediis et agnitione lib. 1.

De urinis lib. 1.

Opus Constantini proprium *De stomachi affectionibus naturalibus et non naturalibus* lib. 1.

De victus ratione variorum morborum lib. 1. *De melancholia* lib. 1.

De coitu lib. 1. *De animæ et spiritus discrimine* lib. 1.

De incantatione et adjuratione, collique suspensione, epistola ad filium.

De mulierum morbis lib. 1. *De chirurgia* lib. 1. *De gradibus simplicium* lib. 1.

Ex mss. codicibus Bodleianæ bibliothecæ et aliarum bibliothecarum facile constabit omnia fere a Constantino non composita, sed translata esse ex Græcis vel Arabicis antiquioribus. Etenim.

Inter mss. codices Bodleianæ bibliothecæ codice 708, in mss. codicibus Guillelmi Laudj littera C, codice 56, num. 2, *Constantini medici Viaticum* libris vii; *De diætiis universalibus et particularibus*, Græce in-fol. Ibidem codice 1252, in mss. Guillelmi Laudj littera G, codice 87, num. 6, *Constantini monachi Viaticum* libris vii. *De febris* libri v. *De urinis*, omnia ex Arabico. Ibidem codice 1507, in mss. Guillelmi Laudj littera H, codice 81, *Constantini Africani Montis Casinensis monachi Breviarium dictum Viaticum de morbis corporis humani*. Ibidem codice 2069, in mss. Thomæ Bodleii littera C, codice 1; *Constantini Africani Viaticum practicæ medicinæ* lib. vii. Ibidem, codice 2444, in mss. Thomæ Bodleii littera F, 8, codice 4, num. 4, *Isaaci Diætarium sive De diætiis universalibus*. Num. 5 ejusdem *liber urinarum et liber Februm a Constantino monacho translati*. Ibidem codice 2753, in mss. Thomæ

Bodley, supra n. 2, Art. codice 11, num. 6 *Diætæ universales et particulares per magistrum Isaac*. Num. 7 ejusdem *Liber urinarum*. Num. 8, *Constantini Africani liber de stomacho*. Num. 9 *ejusdem de regendorum canonum ratione, liber imperfectus*. Ibidem codice 6749, in mss. Ashmolianis, *Constantini Introductiones astronomicae*, in membrana 1471, pag. 183. Ibidem codice 7329, in mss. Ashmolianis, *Constantini liber de coitu*, in membrana 1471, pag. 173. b. Ibidem codice 7781, 7782, in mss. Ashmolianis, *Isaac liber febrium, quem Constantinus in Latinum transtulit*. Membrana in-folio, 1470. *Liber diætarum varticularium*, in membrana ibidem 2.

Inter mss. codices Universitatis Oxoniensis, codice 686, in mss. collegii Mertonensis codice 219, P. 22, Art. num. 5, *Constantinus Africanus de stomacho, de melancholia*, etc. Ibidem codice 698, 699, in mss. collegii Mertonensis codice 231, *Theoricæ Pantegni medicinalis Constantini Africani* libris x. P. 214. Art. codice, 232. *Constantini Africani Viaticum cum glossa Geraldii* P. 215. Artium. Ibidem codice 722, in mss. collegii Mertonensis, codice 255, num. 5, *Constantinus Africanus de ægritudine et de anatomia stomachi*. P. 4. G. Art. Ibidem codice 907, in mss. collegii Oriensis codice 55, *Constantini Africani, montis Casinensis monachi, Medicina practica*. Ibidem codice 914, in mss. ibidem codices 82, *Constantini Africani montis Casinensis monachi Viaticum. Isaac medicus de urinis. Ejusdem liber de febribus. Ejusdem Diætarium universale et particulare*. Ibidem codice 1131, in mss. codicibus collegii Novi, codice 167, num. 3, *Viaticum Constantini in vii libris cum adnotationibus. Liber Isaac de febribus a Constantino translatus ab Arabica in Latinam linguam*. Ibidem codicibus 1741, 1742, in mss. codicibus collegii S. Joannis Baptistæ in Abaco secundo A, codice 3, *Constantino Africani liber medicus, dictus Pantegnus*. Codice 4 idem in duas partes divisus. Ibidem codice 2192, in mss. collegii S. Mariæ Magdalensæ codice 51, *Constantinus Africanus*. Liber excusus Basileæ 1539 hunc titulum habet, *De communibus medico cognitis necessariis locis*. Illic continentur *Pantegnon sive Theoricæ. Enumeratio partium corporis humani etymologico-practica, sive De regimine sanitatis, una cum libro De divisione curæ ægritudinum*. Ibidem codice 2198, in mss. ejusdem collegii codice 57, num. 3, *Constantinus Africanus de melancholia*. Ibidem codice 2344, in mss. ejusdem collegii codice 175, *tractatus de urinis, de febribus, Constantinus de oculis, de melancholia*. Ibidem codicibus 2313, 2316, in mss. ejusdem collegii S. Mariæ Magdalensæ codice 174 *Diætæ universales et particulares Isaaci*. Codice 175, *Ejusdem liber de febribus a Constantino translatus. De urinis, de elementis*.

Inter mss. codices Universitatis Cantabrigiæ, codice 392, in mss. codicibus collegii S. Trinitatis in parte bibliothecæ australi, classis 23, serie infima, codice 5, num. 4, *Liber Graduum Constantini*

A Casinensis monachi. Ibidem codice 556, in mss. codicibus collegii Cajo-Gonprensensis. in libris *De medicis Latine compositis* codices 6, num. 1, *Viaticum de curandis morbis vii libris vel partibus concinnatus*. Ibidem codice 962, in iisdem mss. codice 12, num. 3, *Constantinus de stomacho*. Ibidem codice 976, in iisdem mss. codicibus, codice 26, num. 1. *De morbis et eorum curationibus* libri vii, num. 2. *Constantinus Africanus Montis Casinensis de melancholia*, num. 3. *Ejusdem liber de stomacho*. Num. 4, *ejusdem liber de oblivione*. Num. 5, *Liber magistri Constantini Africani de coitu*. Num. 6. Alius liber de eodem, præsertim de *delectatione animalium in coitu*. Num. 7, *liber elephantinæ*. Num. 8, *De modo medendi*. Num. 9, *Constantinus Montis Casinensis de Febribus*. Ibidem codice 1866, in mss. codicibus domus S. Petri, codice 204, num. 1, *Aphorismi Hippocratis cum commentario Galeni, ex interpretatione Constantini Africani, Montis Casinensis monachi, medicinæ periti*. Ibidem codice 1880, in mss. ejusdem domus S. Petri codice 218, num. 1, *Viaticum Constantini cum glossulis Gerardi*.

Inter mss. codices ecclesiarum Angliæ cathedralium et aliarum celeberrimæ bibliothecarum, codice 235, in mss. codicibus ecclesiæ cathedralis Dunelmensis, littera C, codice 170, *Constantini Viaticum. Tractatus de coitu animalium a natura instituto ad conservationem specierum in individuis*, pag. 107. *De memoria et eam juvantibus medicinis*, pag. 224. *De passione iliaca et ejus curatione*, pag. 225, in-4°. Ibidem, codice 745, in mss. codicibus ecclesiæ cathedralis Wigorniensis, codice 70, *Theoricæ, Constantini Montis Casini* libri x. Ibidem codice 760, in mss. codicibus ejusdem ecclesiæ cathedralis Wigorniensis, codice 85, num. 10, *liber Constantini de febribus*. Num. 11, *liber urinarum Isaac ab eodem translatus*. Ibidem, codice 883, in mss. codicibus in-4° illic existentibus, codice 39, *Theoricæ Constantini Montis Casinensis*. Ibidem, codice 885, in mss. codicibus in-4° ejusdem ecclesiæ cathedralis Wigorniensis, codice 41, *Viaticum Constantini de morbis et curatione eorum* libris vii. *Liber urinarum. Diætæ generales Isaaci*. Ibidem, codice 3088, in mss. codicibus Norfolciensæ bibliothecæ, codice 489, num. 5, *Isaac De urinis a Constantino translatus in linguam vulgarem*. Ibidem, codice 3258, in mss. codicibus ejusdem bibliothecæ codice 330, *Constantini medici Viaticum. Principium. Capillus ex fumo*, etc. Ibidem, codice 3633, in mss. codicibus Francisci Bernardi, codice 64, num. 12, *Constantini Practica de morbis curandis secundum diversos doctores*. Ibidem, codice 6410, in mss. codicibus Caroli Theyeri codice 40, *Viaticum Constantini, et Isaac De urinis*. Ibidem, codice 6441, in mss. codicibus Caroli Theyeri ejusdem codice 71, *Antidotarium Constantini*. Ibidem, codice 6605, in mss. codicibus ejusdem Caroli Theyeri, codice 255, num. 1, *Pantegnum Constantini*. Ibidem, codice 7671, in mss. codicibus Roberti Burscough., codice 52, num. 9, *Liber urinarum*

Isaac filii Salomonis, per Constantinum Africanum ex lingua Arabica in Latinam versus. Num. 9, Liber de diætiis universalibus. Num. 10, Liber de diætiis particularibus. Num. 11, Liber Isaac de febribus per Constantinum Africanum versus. Num. 12, Liber Viatici per Constantinum in Latinam linguam translatus. Ibidem, codice 8473, in mss. codicibus Jacobææ bibliothecæ, codice 751, Constantini mo-

nachi Viaticum. Hoc autem impressum opus anno 1475 sub titulo Tractatus de morborum cognitione et curatione.

Meminit hujus scriptoris Petrus diaconus *De viris illustribus Casinensibus*, cap. 23, Josias Simlerus in *Epitome Bibliothecæ Gesneri*, verbo *Constantinus*, pag. 146; Guillelmus Cavus in *Historia rei literariæ Sæculo xi*, ad annum 1072, pag. 618.

CONSTANTINI AFRICANI

PROLOGUS LIBRI

DE COMMUNIBUS MEDICO COGNITU NECESSARIIS LOCIS.

QUALES MEDICINÆ DISCIPULI ESSE DEBEANT.

Oportet eum qui medicinæ vult obtinere habitum, ut magister ab eo honoretur, laudetur, sibi que sicut parentibus serviatur. Parentibus enim est honor exhibendus, ut his a quibus esse sumitur. Magister honorandus, ut a quo esse rude et informe informatur. Quemcunque vero magister erudiendum susceperit, videat ut discipulus secundum se sit dignus. Dignos quoque postmodum et ipse doceat, et hæc sine pecunia, et sine tenore, aliquo futureque meriti emolumento, et indignos ab hac scientia repellere satagat. Laboret autem circa infirmi recuperandam sanitatem, neque hoc faciat propter spem pecuniæ, neque divites plus consideret quam pauperes, neque nobiles plus quam ignobiles. Potionem nocivam neque ipse doceat, neque docentibus acquiescat: ne quis idiota audiens ex aucto-

ritate sua mortis misceat potionem. Neque doceat quomodo abortivus fiat. Cum autem infirmum visitaverit, non cor suum ejus apponat uxori, ejusve ancillam consideret vel filiam. Hæc enim cor hominis excæcant. Infirmitatis autem sibi creditæ solus debet conscius esse. Aliquando enim infirmus medico patefacit quod parentibus confiteri erubescit. Luxuriam fugiat, delectationes sæculi cum ebrietate caveat. Hæc enim mentem disturbant, corporisque vitia confortant. Assiduitatem amet studii in curanda sanitate corporis, neque lectionis contædeat, ut si quando libros amittat, ipsum adjuvet memoria. Neque quoslibet dedignetur visitare infirmos, ut semper in experimentis sit valentior. Sit pius, humilis, mansuetus, amabilis, divino expectans auxilio adjuvari.

Reverendissimo Patri domino DESIDERIO abbati Casinensi, totius ordinis ecclesiastici decori præcipuo, CONSTANTINUS Africanus omnia secunda exoptat.

Multi, reverendissime Pater, dubitant, medicina scientiane sit necne, dumque ipsam ab artibus et scientiis excludunt, excluduntur ipsi a præstantissima artium medicina; dum enim tempus inutilibus quæstionibus sophisticis terunt inutiliter, fit ut nunquam ad veram utilemque speculationem artis perveniant. Acuti homines disputant, illam non esse scientiam, quæ magis quam ulla alia de naturæ operibus tractat; cohærent autem omnia opera naturæ certissimo ordine, et eorum principia sunt certiora aliis, nec facile inveniunt artem quæ ita ordine procedat, et ita aliud ex alio intelligatur. Absolutum nemo profiteatur se philosophum, nisi teneat hæc, alia enim omnia huic, ut omnis philosophiæ (sacram excipimus philosophiam) fini, deserviunt. Quid enim elementorum commistiones puvat scire, eum qui non pergit partium tempera-

turas et constitutiones varias discere, et corruptionum causas, membrorum ordinem et dispositionem et hujusmodi reliqua. Unde ego, evolutis omnibus bonis medicorum auctoribus, veteribus et modernis, Græcis et Latinis, maxime Græcis, qui adhuc in hac facultate, ut in aliis multis, Latinis præstant, contraxi in arctum quæ nimium fuscæ isti habent, omnia quæ possunt perfectum medicum efficere. Quoniam multa prolixius, multa brevius mihi videbantur ab illis scripta. Et non omnes possunt omnium libros emere. Et si mihi aliud profeci his meis laboribus, et nihil addidi, puto autem me multa etiam invenisse et addidisse, erant tamen commentarii idonei interpretes Hippocratis et Galeni, necnon aliorum scriptorum. Quidam enim nimia verborum prolixitate lectorem a se repellunt, quidam nimium obscura brevitate: nos modum tenuisse